

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ПОДОЛЯК Зоряна Романівна

УДК630*945.001.73(436)“19”/“20”

**РЕФОРМУВАННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ В АВСТРІЇ
(ДРУГА ПОЛОВИНА XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ)**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дрогобич – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Кемінь Володимир Петрович,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка,
інститут іноземних мов, директор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Мукан Наталія Василівна,
Національний університет
“Львівська політехніка”,
кафедра іноземних мов, завідувач;

кандидат педагогічних наук, доцент,
Розлуцька Галина Миколаївна,
Державний вищий навчальний заклад
“Ужгородський національний університет”,
кафедра педагогіки та психології, доцент.

Захист дисертації відбудеться 7 грудня 2016 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 36.053.01 у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка за адресою: 82100, Львівська обл., м. Дрогобич, вул. Івана Франка, 24, 2-й поверх, к. 20.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка за адресою: 82100, Львівська обл., м. Дрогобич, вул. Лесі Українки, 2.

Автореферат розіслано 4 листопада 2016 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Т.І. Пантюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасний етап розбудови Української держави та розвитку українського суспільства, що позначений динамічними змінами в усіх сферах їх життєдіяльності – політиці, культурі, економіці тощо, – вимагає докорінної перебудови вітчизняної системи професійної освіти, ключова мета якої полягає у якісній підготовці фахівців із належним рівнем компетентності для різноманітних сфер діяльності. Становлення ринкових відносин, поглиблення міжнародних економічних і політичних зв'язків, необхідність розробки та впровадження нових надбань науки і техніки вимагають кардинальних змін української системи професійної освіти, позиціонуючи її як імператив соціально-економічного поступу і науково-технічного прогресу.

Нагальна потреба в модернізації вітчизняної системи професійної підготовки кваліфікованих кадрів для різних галузей діяльності підкреслюється у цілій низці нормативно-правових документів: законах України “Про освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про вищу освіту”, “Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр.”, “Концепції розвитку професійної освіти в Україні”, “Концепції Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011 – 2020 рр.” тощо. Їх ключові норми і положення визначають цілі, завдання, принципи організації, а також пріоритетні напрями удосконалення теорії і практики професійної підготовки кадрів для різноманітних сфер економіки з урахуванням сучасних соціально-економічних реалій. Стратегічні завдання реформування вітчизняної системи професійної освіти на сучасному етапі, її інтеграція у світовий та європейський освітній простір значно активізували порівняльні педагогічні дослідження, спрямовані на осмислення кращих світових взірців у галузі професійної освіти та окреслення перспектив використання позитивного зарубіжного досвіду відповідно до вітчизняних освітніх реалій і потреб. Компаративні студії щодо розвитку неперервної професійної освіти за кордоном здійснені Н. Абашкіною, Г. Воронкою, К. Корсаком, С. Ніколаєнком, А. Сбруєвою, С. Сисоєвою, Т. Фініковим та ін. Питання інтернаціоналізації професійної освіти та формування світового освітнього простору знайшло відображення у працях С. Заскалети, Н. Журавської, Г. Поберезької, Л. Пуховської, М. Чепурної та ін. Дисертаційні дослідження проблеми модернізації вищої освіти в європейських країнах здійснили П. Кряжев, О. Матвієнко, В. Олійник та ін., багатогранні аспекти модернізації професійної підготовки фахівців різних галузей економіки у країнах Європи були у центрі уваги О. Бочарової, Н. Бідюк, Ю. Закаулової, Л. Ляшенко та ін.

Водночас однією з актуальних проблем сьогодення надалі залишається модернізація українських лісогосподарських шкіл як невід’ємної складової системи професійної освіти. Втілення сучасних пріоритетів розвитку лісового комплексу України, впровадження нових підходів до лісогосподарювання і лісокористування, які б враховували потреби різнопланового і цільового використання лісів, підвищення їх стійкості та посилення еколого-захисних функцій, неможливе без кваліфікованих робітничих і управлінських кадрів,

здатних самостійно й осмислено планувати та здійснювати лісогосподарські заходи відповідно до актуальних постулатів національної лісової політики. Зростання спектру завдань і напрямів діяльності у сфері лісогосподарювання зумовлює необхідність розбудови гнучкої й мобільної мережі освітніх установ, оптимального використання потенціалу вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, лісогосподарських шкіл, оновлення цілей, змісту, форм і методів їх навчально-виховної роботи тощо. Нагальні науково-методичні проблеми української системи лісогосподарської освіти та історію її становлення і реформування озвучують чимало вчених (Л. Білан, І. Вдовенко, О. Врублевська, Л. Коритко, Г. Субтельна, Ю. Третяк, П. Третяк, Ю. Туниця, О. Якименко та ін.).

В умовах активного пошуку шляхів модернізації вітчизняної системи лісогосподарської освіти доцільним вважаємо звернення і до зарубіжного досвіду в цій сфері, що є надзвичайно цінним джерелом інформації для визначення провідних напрямів реформування національної системи професійної підготовки кадрів лісової галузі в Україні. Зокрема, на особливу увагу заслуговує система професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю Австрії – країни зі значними лісовими масивами та належно сформованою державною політикою у сфері лісокористування. З метою оптимальної реалізації пріоритетних завдань держави і суспільства у галузі лісівництва, серед яких – раціональне використання лісових екосистем, неперервний і послідовний догляд за ними і їхній захист, спрямований на попередження втрати, руйнування чи пошкодження біорізноманітності, регенеративних сил лісу та забезпечення повноцінного втілення його екологічної, економічної ролі й суспільного значення, впродовж років в Австрії розбудовується така система професійної підготовки кадрового забезпечення цієї сфери, яка відповідала б багатогалузевій структурі лісового господарства країни, реальним практичним потребам лісокористування, нормам і пріоритетам національної лісової політики.

Питанням розвитку лісогосподарської освіти в Австрії науковцями надається особлива увага, результатом чого стали системні дослідження різноманітних аспектів австрійської системи професійної підготовки фахівців лісівничої галузі, зокрема: становлення системи лісогосподарської освіти Австрії в історичній ретроспективі (Й. Бухінгер, Д. Бахман, М. Велян, В. Вернер, Г. Ганнер, Г. Кілліан, Г. Мехлер, К. Фінк, Ф. Шрайнер, Г. Шрьоттер та ін.); модернізації процесу професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю на рівні середньої та вищої освіти (Г. Гагер, Б. Гег, В. Загль, Ф. Гафнер, Г. Каріш, Е. Плятнер, Г. Фіндайс, Й. Шелленбахер та ін.); порівняння системи лісогосподарської освіти Австрії та інших країн Європи (Д. Аубертін, М. Бекер, Г. Шпаль та ін.). Водночас аналіз науково-педагогічних джерел засвідчив, що система професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю в Австрії, яка має глибокі традиції та велику науково-практичну цінність, не була предметом спеціального дослідження в Україні. З огляду на актуальність цієї проблеми та її недостатню розробленість із позицій сучасної української історико-педагогічної науки обрано тему дослідження: **“Реформування лісогосподарської освіти в Австрії (друга половина XX – початок XXI століття)”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано в межах тематичного плану Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка “Зміст навчання і виховання в умовах реформування освіти України”. Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 17 від 27 листопада 2014 р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 23.12. 2014 р.).

Мета дослідження полягає в аналізі теорії і практики професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю в Австрії другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Завдання дослідження:

- виявити ступінь наукової розробленості проблеми та визначити історичні витоки австрійської системи лісогосподарської освіти;
- висвітлити особливості становлення системи професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства в Австрії у другій половині ХХ століття та визначити основні стратегії її розвитку;
- схарактеризувати нормативну базу, зміст, структуру та організацію професійної підготовки фахівців лісівничої галузі в Австрії в сучасних умовах;
- розкрити сучасний стан лісогосподарської освіти в Україні та окреслити основні напрями її модернізації у контексті австрійського досвіду в цій сфері.

Об'єкт дослідження – лісогосподарська освіта в Австрії.

Предмет дослідження – функціонування і реформування системи лісогосподарської освіти в Австрії протягом другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

Теоретичну основу дисертаційної роботи становлять: наукові положення та висновки філософії сучасної освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Лутай, Н. Скотна, В. Скотний та ін.); теоретико-методологічні основи неперервної професійної освіти та порівняльної професійної педагогіки (Н. Абашкіна, Н. Ничкало, О. Матвієнко, А. Сбруєва та ін.); ідеї і принципи методології історико-педагогічного та порівняльно-педагогічного дослідження (Б. Вульфсон, В. Кемінь, А. Максименко, Н. Мукач, Л. Оршанський, Л. Пуховська, О. Сухомлинська, М. Чепіль та ін.); засадничі положення теорії освітніх систем та їхнього розвитку (Т. Дмитренко, В. Олійник та ін.); сукупність загальнопедагогічних підходів до аналізу теорії і практики професійної лісогосподарської освіти (Й. Бухінгер, І. Вдовенко, Г. Ганнер, Є. Дорожкін, Г. Кілліан, О. Самохвалова, Ю. Третяк, Й. Шелленбахер та ін.).

Відповідно до визначеної мети та завдань планується використання сукупності загальнонаукових (*аналіз, синтез, класифікація, систематизація, узагальнення*) та педагогічних **методів дослідження**, що дають можливість забезпечити обґрунтованість і достовірність наукових результатів, зокрема: *пошуково-бібліографічний* – для виявлення наявної джерельної бази з проблеми дослідження; *інтерпретаторсько-аналітичний*, що передбачає вивчення законодавчої, наукової та методичної літератури з обраної теми; *історико-ретроспективний* – для розгляду австрійської системи професійної підготовки

фахівців лісогосподарського профілю в її історичній еволюції; *зіставно-порівняльний* – для встановлення спільного й відмінного в процесах функціонування й реформування системи лісогосподарської освіти в Австрії та Україні; *прогностичний* – для окреслення можливостей використання прогресивних ідей австрійського досвіду професійної підготовки кадрового забезпечення лісового господарства у системі лісогосподарської освіти України.

Джерельну базу дисертації склав комплекс різноманітних за змістом і походженням документів та матеріалів, зокрема монографій, наукових статей, нормативних документів, педагогічної і навчально-методичної літератури з проблем теорії і практики професійної підготовки фахівців лісового господарства в Австрії та Україні. Важливою складовою стали також опубліковані документи, до яких належать організаційні статuti, правила та щорічні звіти австрійських лісогосподарських шкіл. Цінну для дослідження інформацію містять довідникові, документальні та статистичні збірки: “Agrarischer Bildungsbericht” (“Аграрний вісник”), “Österreichischer Waldbericht” (“Австрійський лісовий вісник”), “Statistisches Jahrbuch Österreichs” (“Статистичний щорічник Австрії”) та ін. Важливим джерелом для дисертаційного дослідження слугували матеріали періодичної преси “Österreichische Monatsschrift für Forstwesen” (“Австрійський щомісячний лісовий журнал”), “Österreichische Vierteljahresschrift für Forstwesen” (“Австрійський щоквартальний лісовий журнал”), “Österreichische Forstzeitung” (“Австрійська лісова газета”), “Agrarische Rundschau” (“Аграрний огляд”), “Land- und Forstwirtschaftliche Unterrichtszeitung” (“Вісник сільсько- і лісогосподарської освіти”), а також видання закладів лісогосподарської освіти “Jahrbuch der Forst-Akademie in Mariabrunn” (“Щорічник Марієнбруннської лісівничої академії”), “Jahrbuch der Hochschule für Bodenkultur” (“Щорічник Вищої аграрної школи”), “Mitteilungsblatt der Universität für Bodenkultur” (“Інформаційний бюлетень університету природних ресурсів і прикладних наук”), “Jahresbericht der Höheren Bundeslehranstalt für Forstwirtschaft Bruck/Mur” (“Щорічний бюлетень вищої лісогосподарської школи м. Брук/Мур”) та ін., що містять інформацію про хід навчального процесу, зміни навчальних планів і програм.

У процесі дослідження були залучені фонди: Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В. Сухомлинського, Національної парламентської бібліотеки України, Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, Львівської обласної науково-педагогічної бібліотеки, Австрійської національної бібліотеки, бібліотеки Віденського університету природних ресурсів і прикладних наук.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що: *вперше здійснено системний аналіз* теорії і практики професійної підготовки майбутніх фахівців сфери лісівництва у системі середньої професійної та вищої освіти Австрії протягом другої половини ХХ – початку ХХІ століття;

з’ясовано витоки лісогосподарської освіти в Австрії, особливості становлення, функціонування і розвитку перших галузевих навчальних закладів (“шкіл для майстрів лісової справи”, нижчих і середніх лісогосподарських шкіл, лісогосподарського інституту м. Пуркерсдорф, Марієнбруннської лісівничої академії, лісогосподарського факультету Віденської Вищої аграрної школи тощо);

визначено особливості функціонування і реформування австрійської системи лісогосподарської освіти у досліджуваний період (утвердження ступеневої структури системи професійної лісогосподарської освіти та посилення взаємозв'язку між її складовими; впорядкування мережі галузевих освітніх закладів та коригування цілей, завдань, змісту, обсягів їх навчально-виховної роботи; диверсифікація програм професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю різних ланок; оновлення змісту лісогосподарської освіти на усіх рівнях відповідно до науково-технічного, суспільного, економічного, культурного розвитку і потреб професійної практики, збалансування загальноосвітньої і фахової підготовки, міжпредметна організація освітнього процесу; інтеграція теоретичного навчання з практичною роботою на лісогосподарських підприємствах, впровадження нових форм організації освітнього процесу – кредитно-модульної системи, технологій проблемно-орієнтованого навчання, проектної роботи тощо);

обґрунтовано доцільність використання досвіду австрійських лісогосподарських шкіл у процесі професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю в Україні (орієнтація на міжнародні стандарти професійної лісогосподарської освіти, спрямованість навчально-виховної роботи на реальні і перспективні потреби галузі, впровадження нових форм здобуття лісогосподарської освіти (дистанційної, дуальної, індивідуальної тощо), урізноманітнення програм професійної підготовки кадрового забезпечення лісового комплексу, неперервне оновлення змісту навчально-виховної роботи, збалансування усіх складових професійної лісогосподарської освіти, диверсифікація форм освітньої діяльності, впровадження сучасних освітніх технологій та ін.);

подальшого розвитку набули ідеї розбудови системи лісогосподарської освіти на західноукраїнських землях за часів Австро-Угорщини, оптимізації теоретичної і практичної підготовки майбутніх лісівників у сучасних умовах України, модернізації вітчизняної системи лісогосподарської освіти на основі зарубіжного досвіду;

введено до наукового обігу нові дані і матеріали, джерела і документи (законодавчо-нормативні акти Австрії щодо лісокористування і лісогосподарювання й професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю, організаційні статuti, навчальні плани, програми закладів австрійських лісогосподарських шкіл тощо).

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у тому, що її матеріали і положення значно розширюють уявлення про особливості функціонування і реформування системи професійної лісогосподарської освіти в Австрії та дають змогу вдосконалювати структуру, зміст та організацію процесу професійної лісогосподарської освіти в Україні шляхом використання австрійського досвіду.

За результатами дослідження розроблено навчальну програму “Європейське лісівництво”, яка може бути використана у навчально-виховній роботі українських вищих навчальних закладів, що здійснюють професійну підготовку фахівців лісового господарства і охорони навколишнього середовища та

збалансованого природокористування, для їх ознайомлення зі станом і складом лісового фонду Європи, економікою й організацією лісопромислової галузі, закономірностями динаміки лісових екосистем у європейських країнах.

Результати дослідження можуть бути використані у навчальній роботі українських навчальних закладів, що здійснюють професійну підготовку фахівців у сфері лісівництва і природокористування, для удосконалення змістових й організаційно-методичних основ освітнього процесу, оновлення навчальних планів і програм.

Матеріали дисертації можуть використовуватися для подальшого вивчення розвитку теорії і практики професійної підготовки фахівців лісового господарства в Україні та зарубіжних країнах, у наукових розробках із проблем теорії та історії педагогіки, порівняльної педагогіки тощо.

Основні результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 782 від 19.04.2016 р.); Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 1/408 від 23.06.2016 р.); ДВНЗ “Ужгородський національний університет” (акт № 3655/01-27 від 29.10.2016 р.); Національного університету “Львівська політехніка” (довідка № 67-01-1312 від 06.07.2016 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні ідеї, положення та результати дослідження висвітлено в доповідях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: Міжнародній науковій конференції “Педагогіка і психологія в епоху глобалізації” (Будапешт, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Сучасні тенденції в науці і освіті” (Краків, 2016 р.), Наукова дискусія: теорія, практика, інновації (Київ, 2016 р.), Педагогіка і психологія: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування (Миколаїв, 2016 р.). Матеріали дослідження обговорювалися на міжкафедральному науковому семінарі з педагогічних спеціальностей Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Публікації. Результати дослідження відображено у 8 одноосібних статтях: 2 – у зарубіжному виданні, 4 – у фахових педагогічних виданнях України, 2 – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Структура дисертації. Структура роботи зумовлена змістом досліджуваної проблеми, предметом та методами дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 255 сторінок, основного тексту – 187 сторінок (у тому числі 14 таблиць), список використаних джерел становить 260 найменувань (з них – 165 іноземною мовою). Дисертація містить 17 додатків на 41 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано його мету, завдання, об’єкт, предмет; здійснено підбір методів дослідницької роботи, розкрито її теоретичну основу, джерельну базу; визначено наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів; наведено

відомості про апробацію, впровадження, публікацію основних положень і висновків дисертації.

У першому розділі – **“Історико-теоретичні аспекти реформування лісогосподарської освіти в Австрії”** – визначено ступінь наукової розробленості проблеми, проаналізовано склад і структуру кадрового забезпечення лісового комплексу Австрії та з’ясовано витoki австрійської системи лісогосподарської освіти.

Встановлено, що історіографія проблеми розвитку системи лісогосподарської освіти в Австрії означена доробком декількох генерацій відомих лісівників, істориків, педагогів, економістів тощо. Враховуючи необхідність зіставлення їхніх точок зору, вона розглянута у двох зрізах: *горизонтальному* – для висвітлення специфіки дослідження процесу становлення австрійської системи професійної підготовки фахівців лісового господарства в різні історичні періоди, та *вертикальному* – для характеристики тематики і засадничих принципів досліджень з цієї проблеми. У результаті дослідження з’ясовано, що перші спроби системного висвітлення історії зародження, становлення і розвитку системи лісогосподарської освіти Австрії були здійснені ще в другій половині XIX століття, тобто в період активної концептуалізації та інституціоналізації професійної підготовки фахівців цього профілю. З огляду на це дослідники цього періоду (Й. Вессель, М. Вілкенс, А. Зекендорф, Р. Мікліц та ін.) зосереджували увагу головно на питаннях: взаємозв’язку і взаємозалежності галузі лісового господарства країни, лісової науки та лісогосподарської освіти; різноманітності системи професійної підготовки фахівців цього профілю відповідно до ієрархічної структури тогочасної лісової служби; цілей, завдань, змісту і принципів освітнього процесу з урахуванням типології лісогосподарських шкіл; нормативно-правового забезпечення лісогосподарської освіти, управління та фінансування тощо. Виявлено, що історіографія проблеми становлення лісогосподарської освіти в Австрії першої половини XX століття представлена значно меншою кількістю праць, що пояснюється складними тогочасними політичними й економічними реаліями, кризовими явищами в галузі лісового господарства країни загалом і у системі лісогосподарської освіти зокрема. Зважаючи на ці обставини, дослідники названого періоду (Е. Бюмерле, Г. Гуфнагель, А. Льюкер та ін.) акцентують увагу передовсім на нагальних проблемах системи професійної підготовки фахівців лісового господарства, серед яких скорочення державного фінансування, суттєве зменшення кількості навчальних закладів, зниження якості їх роботи і тощо. Широке коло питань професійної підготовки фахівців лісового господарства в Австрії охоплюють і наукові студії другої половини XIX – першої половини XX століття, зокрема: історичні аспекти становлення системи професійної підготовки фахівців лісового господарства в Австрії; нормативно-правові засади її функціонування і реформування; структурно-організаційні і дидактичні проблеми тощо. Вчені (Д. Бахман, Ф. Гафнер, Г. Кіліан, К. Фінк та ін.) інформують про особливості реорганізації мережі закладів професійної лісівничої освіти в Австрії, зміст і форми організації освітнього процесу лісогосподарських шкіл різних рівнів, наводять значну кількість фактичних і статистичних даних.

Здійснений аналіз засвідчив, що, на відміну від австрійської, в українській історіографії означеної проблеми дослідження є лише окремі студії, які віддзеркалюють деякі її аспекти. У питаннях дослідження австрійського досвіду у сфері професійної лісогосподарської освіти наукові інтереси та пошуки вітчизняних дослідників (Л. Білан, С. Білан, Л. Коритко, Г. Субтельна та ін.) зводяться здебільшого до аналізу загальних принципів австрійської державної політики у сфері ведення сільського і лісового господарства та професійної підготовки їх кадрового забезпечення в контексті дослідження теорії і практики сільсько- і лісогосподарської освіти на західноукраїнських землях в період їхнього перебування в складі Австро-Угорської імперії. Водночас у результаті історіографічного аналізу встановлено відсутність в українській історико-педагогічній науці праць, присвячених комплексному дослідженню проблеми функціонування і реформування системи лісогосподарської освіти в Австрії упродовж другої половини XX – початку XXI століття.

У процесі дослідження з'ясовано, що специфіка організації і побудови австрійської системи лісогосподарської освіти завжди зумовлювалася особливостями структури і складу кадрового забезпечення лісового комплексу країни. Розмаїття обов'язків фахівців лісового господарства спричинили досить широку професійну диференціацію кадрового складу галузі. Відповідно до лісового законодавства Австрії, кадрове забезпечення лісового господарства охоплює дві основні категорії працівників: 1) кваліфікованих робітників, що виконують практичні лісогосподарські роботи із вирощування, охорони, експлуатації лісів та лісозаготівлі – робітник лісового господарства (Forstfacharbeiter), або займаються техніко-економічними аспектами організації і проведення лісогосподарської діяльності – лісник (Forstwart), майстер лісового господарства (Forstwirtschaftsmeister); 2) фахівців, що розв'язують інженерно-технологічні, екологічні тощо питання лісокористування і лісогосподарювання на основі професійних вмінь і глибоких наукових знань – ад'юнкт лісового господарства (Forstadjunkt), асистент лісового господарства (Forstassistent), або здійснюють керівництво й управління лісогосподарськими структурами – лісничий (Forstwirt, Förster). Відтак, залежно від характеру трудової діяльності та спектру обов'язків у сфері лісового господарства, які докладно проаналізовані у дисертаційній роботі, кадрові ресурси галузі діляться за профілями, спеціальностями, кваліфікаціями тощо. Така ієрархізація кадрового забезпечення галузі лісового господарства в Австрії зумовила необхідність розбудови різнорівневої системи професійної лісогосподарської освіти, яка забезпечує високий рівень підготовки кадрів усіх ланок – від робітників до керівників. У результаті протягом років в країні успішно функціонують лісогосподарські школи різних рівнів і типів, що надають якісну лісогосподарську освіту за різними освітньо-кваліфікаційними рівнями і спеціальностями (див. Табл. 1).

Друга половина XIX століття, як вдалося з'ясувати, позначена посиленою диференціацією системи лісогосподарської освіти в Австрії, суттєвим розширенням мережі навчальних закладів. Так, у цей час було засновано низку

Кадрове забезпечення галузі лісового господарства Австрії

<i>Професії і посади</i>	<i>ОКР</i>	<i>Заклади освіти</i>
робітник лісового господарства, лісник, майстер лісового господарства	первинна професійна освіта / кваліфікований робітник	дуальне навчання, нижча лісогосподарська школа
ад'юнкт лісового господарства, керівник лісового господарства, що має в розпорядженні 1000 – 3600 га лісу (після державної атестації)	середня професійна освіта / інженер лісового господарства	середня лісогосподарська школа
ад'юнкт лісового господарства, керівник лісового господарства (лісничий), що має в розпорядженні 1000 – 3600 га лісу (після державної атестації)	вища освіта / бакалавр лісового господарства	університет
асистент лісового господарства, керівник лісового господарства (лісничий), що має в розпорядженні 3600 – 6600 га лісу (після державної атестації)	вища освіта / магістр лісового господарства	університет

навчальних закладів за взірцем Марієнбруннської лісогосподарської школи, зокрема, у містах Аусзее (1852), Вайсвассер (1855), Львів (1874), Брук-ан-дер-Мур (1900). Згадані школи були навчальними закладами вищого рівня: вони забезпечували на досить широкій науковій основі професійну освіту кваліфікованих фахівців лісового господарства. При цьому паралельно розвивалися і нижчі форми професійної лісогосподарської освіти. Зокрема, для підготовки робітничих кадрів лісогосподарського профілю, передовсім лісників, у тогочасній Австрії було засновано цілу низку добре організованих нижчих лісогосподарських шкіл у містах і невеликих населених пунктах (Агсбах (1875), Гусверк (1881), Галь (1881), Болехів (1883), Клягенфурт (1905) та ін.). Саме у цей час в Австрії було зроблено перший крок на шляху побудови вищої лісогосподарської освіти, зокрема в 1867 році на базі лісогосподарської школи в Марієнбрунні була заснована Лісівнича академія, реорганізована згодом в лісогосподарське відділення створеної у 1872 році Вищої аграрної школи – один з найпотужніших у Європі науково-освітніх центрів сільсько- і лісогосподарського спрямування.

Отже, в результаті численних реформ вже на початок ХХ століття в Австрії склалася різномірнева система лісогосподарської освіти, що відповідала тогочасній ієрархічній структурі кадрового забезпечення галузі.

Другий розділ – **“Становлення і розвиток системи лісогосподарської освіти в Австрії у другій половині XX – на початку XXI століття”** – присвячено аналізу змістово-цільових та організаційно-методичних основ професійної підготовки майбутніх спеціалістів лісового господарства в системі середньої професійної і вищої освіти Австрії та вивченню австрійського досвіду організації післядипломної підготовки і державної атестації фахівців у галузі лісівництва.

У результаті дослідження виявлено, що здійснювані впродовж другої половини XX – початку XXI століття реформи австрійської лісогосподарської освіти спрямовувалися головню на створення цілісної, неперервної, але різнорівневої і різнотипної системи професійної підготовки кадрового забезпечення галузі лісового господарства, яка б реалізувала широкий спектр професійних освітніх програм у сфері лісівництва, забезпечуючи освоєння різних професій лісогосподарського напрямку відповідно до вимог ринку праці й економіки країни, та водночас відкривала шлях до неперервного професійного зростання.

З’ясовано, що першим кроком на шляху проведення реформ у системі лісогосподарської освіти стало створення нової законодавчої бази професійної підготовки фахівців відповідного профілю, зокрема прийняття Закону “Про професійну підготовку за сільськогосподарським та лісогосподарським напрямом” (1966), Закону “Про лісівництво” (1975), Постанови “Про навчальні плани нижчих професійних шкіл” (1976), Постанови “Про навчальні плани середніх сільськогосподарських і лісогосподарських шкіл” (1988) тощо. Означені нормативні документи із деякими доповненнями і сьогодні відображають основні завдання, принципи та зміст підготовки фахівців лісогосподарського профілю в системі середньої професійної освіти, визначають специфіку навчально-виховної діяльності лісогосподарських шкіл різних типів і рівнів. Їх аналіз дав змогу встановити, що нижча лісогосподарська школа – це середній професійний навчальний заклад, що забезпечує інтенсивну, здебільшого однорічну підготовку робітничого персоналу лісового господарства, зокрема майбутніх лісників, на базі загальної середньої шкільної освіти.

Професійна освіта за іншими робітничими професіями лісогосподарського спрямування, як підтверджує аналіз нормативно-правових документів Австрії у сфері лісогосподарської освіти, здійснюється головню у системі дуальної освіти, суть якої полягає у поєднанні теоретичної освіти з практичною підготовкою на підприємстві. Тривалість підготовки робітників лісового господарства в Австрії в рамках такої системи становить три роки. Навчання на лісогосподарському підприємстві забезпечує формування широкого комплексу знань і практичних вмінь, необхідних для робіт із вирощування, охорони, експлуатації лісів та лісозаготівлі. Поряд із підготовкою на підприємстві учень зобов’язаний відвідувати спеціальні навчальні курси в центрах професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників лісового господарства, що розташовані у містах Гмунден, Оссіях, Піхль.

Своєю чергою, обов’язок підготовки фахівців лісового господарства, адміністративно-управлінського персоналу галузі покладається державою на середні лісогосподарські школи. Загальна тривалість навчання у них становить

п'ять років на основі базової шкільної освіти або три роки на базі первинної професійної освіти за відповідним напрямом. Навчально-виховний процес в освітніх установах цього типу, відповідно до нормативної бази їх функціонування, має неухильно охоплювати загальноосвітню та фахову підготовку за відповідним напрямом, причому остання неодмінно передбачає як теоретичну, так і практичну складову.

Паралельно із розбудовою системи середньої лісогосподарської освіти в Австрії у досліджуваний період відбувається і неперервне удосконалення професійної підготовки фахівців лісового господарства у системі вищої освіти. В питаннях реформування вищої лісогосподарської освіти, як і середньої, Австрія обрала шлях контрольованого еволюційного розвитку, поступово формуючи правову базу функціонування Вищої аграрної школи (з 1975 року університет природних ресурсів і прикладних наук) – єдиного в країні навчального закладу, що реалізує вищу освіту за лісогосподарським напрямом. Зокрема в цей період було ухвалено Закон “Про організацію вищих навчальних закладів” (1955), Закон про навчання у вищих навчальних закладах (1966), Закон “Про напрями підготовки у Віденській вищій аграрній школі” (1969), Постанову “Про професійну підготовку майбутніх фахівців за напрямом “Лісове господарство та деревообробна промисловість” (1970), Постанову “Про професійну підготовку за напрямом “Лісове господарство” (1992), Закон “Про вищу освіту” (2002), які й визначили пріоритети професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю та напрями її удосконалення.

Встановлено, що протягом другої половини ХХ століття у Віденському університеті природних ресурсів і прикладних наук реалізовувався єдиний неперервний план підготовки фахівців за спеціальністю “Лісівництво” напряму “Лісове господарство та деревообробна промисловість”. При цьому весь навчальний процес було структуровано на два етапи: перший охоплював чотири семестри та слугував базовій підготовці студентів у галузі природничих, технічних, економічних тощо дисциплін (загальна і лісова ботаніка, математика і статистика, лісова екологія, геодезія та фотограмметрія, хімія, геологія, правознавство, механіка і статистика, економіка та ін.), другий – п'ять семестрів й мав на меті поглиблення попередньої підготовки й освоєння вузькопрофесійних дисциплін (лісогосподарське виробництво, лісоінженерія, економіка лісового господарства, метрологія, технології обробки деревини, просторове планування, лісогосподарське виробництво тощо). Лише наприкінці ХХ століття термін навчання у Віденському університеті природних ресурсів і прикладних наук за спеціальністю “Лісівництво” було продовжено до 10 семестрів з одночасним впровадженням цілої низки нових навчальних дисциплін, наприклад, “Технологічні основи лісового господарства і деревообробної промисловості”, “Вступ до теорії і методології наукового дослідження”, “Соціоекономіка лісового господарства” тощо.

Водночас вже у 2003 році навчальний процес у Віденському університеті природних ресурсів і прикладних наук за згаданою спеціальністю було реорганізовано відповідно до вимог Болонського процесу у вищій освіті, зокрема започатковано ступеневу структуру професійної підготовки майбутніх

фахівців лісогосподарського профілю, що охоплює бакалаврат (6 семестрів) та магістратуру (4 семестри). У результаті цього єдина неперервна п'ятирічна програма підготовки за спеціальністю “Лісівництво” напряму “Лісове господарство та деревообробна промисловість” була замінена трирічною бакалаврською навчальною програмою “Лісове господарство” і дворічними магістерськими програмами “Лісознавчі науки”, “Європейське лісівництво”, “Гірське лісівництво”. Зокрема, навчальний процес відповідно до бакалаврської навчальної програми “Лісове господарство” охоплює 180 кредитів ЄКТС та відображає раціональне співвідношення обсягу навчального часу (по 25%) для вивчення трьох груп предметів: інженерно-технічних наук, природничо-наукових предметів та економіко-правових дисциплін. Ці наукові галузі складають змістову основу професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері лісівництва, яка, поступово поглиблюючись, уможлиблює виявлення й усвідомлення комплексних взаємозв'язків лісогосподарської галузі як на внутрішньосистемному, так і міжсистемному рівні. Решта 25% навчального часу відводиться на підготовку бакалаврської роботи та виробничу практику.

Такий же підхід покладено в основу магістерської програми “Лісознавчі науки”, в процесі виконання якої студенти освоюють широкий спектр природничих, інженерно-технологічних, економічних та суспільних знань для різних сфер і напрямів подальшої професійної діяльності, оволодівають методами науково-дослідницької роботи, набувають вузькоспеціальних вмінь з проблем екологічного і технологічного виробництва та з питань суспільно-економічної значимості лісової екосистеми, державної політики і завдань у сфері лісівництва та оперативного управління лісами. Натомість навчальні програми “Європейське лісівництво”, “Гірське лісівництво” структуровані у модулі, серед яких “Екологія гірських лісів”, “Економічне і соціальне значення гірських лісів”, “Тенденції в лісівництві Європи”, “Етичні аспекти лісівництва”, “Дослідницькі методи в лісівництві”, “Ефективний менеджмент лісового господарства в Європі” та ін. Обсяг усіх магістерських програм становить 120 кредитів ЄКТС.

Також виявлено, що невід'ємною складовою австрійської системи лісогосподарської освіти є додаткова (післядипломна) освіта, що забезпечує неперервне оновлення рівня професійних знань, їхнє поглиблення, вдосконалення професійних якостей працівників лісогосподарського профілю усіх рангів. Вона здійснюється у формі постійно діючих семінарів, спеціальних курсів, стажування на лісогосподарських підприємствах з високою ефективністю праці тощо. Зміст навчання при цьому тісно пов'язаний з комплексними завданнями професійної діяльності, питаннями в галузі науково-технічного прогресу, новітніх технологій, екології тощо. У системі післядипломної освіти здійснюється і підготовка до державної атестації випускників середньої лісогосподарської школи та бакалаврської і магістерських програм, що є передумовою допуску до самостійної управлінської діяльності у лісовому комплексі країни. Отже, можна резюмувати, що австрійська система лісогосподарської освіти заснована на ідеях багатофункціональності, багаторівневості, варіативності і гнучкості та

завдяки цьому забезпечує неперервний розвиток, соціалізацію і професіоналізацію особистості працівників лісопромислової галузі країни.

У третьому розділі – **“Використання прогресивних ідей австрійського досвіду професійної підготовки фахівців у сфері лісівництва в системі лісогосподарської освіти України”** – проаналізовано особливості професійної підготовки майбутніх працівників лісового господарства в системі професійно-технічної і вищої освіти України та розкрито перспективи модернізації вітчизняної системи лісогосподарської освіти в контексті австрійського досвіду.

Встановлено, що сучасний етап реформування лісопромислового сектору економіки України передбачає відмову від парадигми отримання максимального прибутку в сфері лісогосподарювання на користь невиснажливого, наближеного до природи лісівництва і багатофункціонального лісокористування. Відповідно до Лісового Кодексу України, такий підхід є єдиним і безальтернативним шляхом розвитку галузі та способом збалансування економічних, екологічних і соціальних функцій українських лісів. Успішна імплементація сучасних пріоритетів національної лісової політики, серед яких розширене відтворення лісових ресурсів у кількісному та якісному плані, збереження і відновлення біорізноманітності лісів, раціональне, екологічно орієнтоване і комплексне використання лісових ресурсів, визначається насамперед якістю кадрового забезпечення лісогосподарської галузі, яка цілком закономірно трансформується у проблему ефективності лісогосподарської освіти.

Здійснений аналіз доводить, що українська система професійної підготовки фахівців лісового господарства з урахуванням різноманітності кадрового потенціалу лісопромислової сфери відображає досить диференційовану модель, що охоплює декілька рівнів освітнього процесу. Так, вона включає: професійно-технічну лісогосподарську освіту, що передбачає реалізацію освітніх програм для професійного становлення кваліфікованих робітничих кадрів лісопромислової галузі й забезпечується професійно-технічними школами трьох рівнів атестації залежно від технологічної складності освоюваної професії (робітник на лісогосподарських роботах, лісоруб, лісник та ін.); вищу лісогосподарську освіту, яка відображає загальнонаукову, загальноосвітню та фахову підготовку фахівців лісового господарства в навчальних закладах різних рівнів акредитації з урахуванням типу кваліфікації (технік лісового господарства, бакалавр/магістр лісового господарства); післядипломну лісогосподарську освіту, що забезпечує перепідготовку та підвищення кваліфікації робітничих кадрів лісогосподарської галузі у професійно-технічних школах, а також фахівців лісового господарства середньої і вищої ланок у ВНЗ або їхніх структурних підрозділах. Відтак в інституційному плані уся система професійної підготовки працівників лісового господарства України складається з двох основних підсистем – професійно-технічної освіти та вищої освіти – й представлена надзвичайно потужною мережею багатoproфільних і галузевих професійно-технічних шкіл (ПТУ, ВПУ, професійний ліцей, ЦПТО тощо) і вищих навчальних закладів (коледж, інститут, університет) (див. Табл. 2).

Кадрове забезпечення галузі лісового господарства України

<i>Професії і посади</i>	<i>ОКР</i>	<i>Заклади освіти</i>
лісник, лісоруб та ін.	професійно-технічна освіта / кваліфікований робітник	Центр ПТО, професійний ліцей
майстер лісу, майстер з лісозаготівель, технік-лісопатолог, технік-лісомеліоратор, технік-таксатор та ін.	вища освіта / молодший спеціаліст / технік лісового господарства	вища ВНЗ I-II рівня акредитації (коледж)
інженер лісового господарства, лісових культур, охорони і захисту лісу, лісомеліоратор, таксатор та ін.	вища освіта / бакалавр лісового господарства	ВНЗ III-IV рівня акредитації (університет)
керівник лісового господарства, керівник структурних підрозділів лісового господарства, головний інженер та ін.	вища освіта / магістр лісового господарства	ВНЗ III-IV рівня акредитації (університет)

Відповідно до нормативної бази професійно-технічної та вищої освіти України, професійна підготовка кадрів лісового господарства різних ланок охоплює декілька циклів. Зокрема, освіта робітників лісогосподарського профілю передбачає загальноосвітній, загальнопрофесійний (економіко-правові дисципліни), професійно-теоретичний (лісознавчі науки та технологічні дисципліни) і професійно-практичний (виробниче навчання та практика у сфері лісогосподарських і лісозаготівельних робіт) цикли підготовки. Термін навчання у закладах професійно-технічної освіти за робітничими лісогосподарськими спеціальностями коливається в межах одного – трьох років. Підготовка молодших спеціалістів галузі лісового господарства включає цикли: гуманітарний та соціально-економічний; математичний і природничо-науковий; загальнопрофесійний і професійно-практичний, основу якого складають економічні, екологічні, правові, технологічні тощо основи лісокористування і лісогосподарювання. Загальний обсяг професійної підготовки молодших спеціалістів за спеціальністю “Лісове господарство” становить 180 кредитів ЄКТС. Підготовка бакалаврів лісового господарства, своєю чергою, охоплює соціально-гуманітарну, фундаментальну, тобто природничо-математичну і фахову складові, спрямовані на освоєння лісової фітопатології, лісової ентомології, лісознавства, економіки лісового господарства тощо. При цьому загальний обсяг бакалаврських освітніх програм за напрямом “Лісове господарство” становить 240 кредитів ЄКТС. Магістерська програма натомість передбачає

лише цикли дисциплін соціально-гуманітарної та професійної підготовки (лісоуправління, планування лісогосподарського виробництва, регулювання продуктивності лісів, охорона праці в галузі, інформаційні технології у лісовому господарстві, лісова політика тощо). Обсяг магістерської освітньої програми за напрямом “Лісове господарство” – 90 кредитів ЄКТС. Основними формами організації навчання в українських професійно-технічних школах і вищих навчальних закладах, що реалізують професійну освіту за лісогосподарським напрямом, є уроки та лекції різних типів, екскурсії, семінари, лабораторно-практичні заняття, професійно-педагогічні практики, самостійна робота.

Встановлено, що характерними ознаками і ключовими принципами професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю на всіх рівнях української системи освіти є: універсальність та інтеграція біологічної, технічної й економічної складових, фундаменталізація та гуманістична спрямованість, традиційна орієнтованість на професійну лісогосподарську діяльність. Водночас порівняльний аналіз систем професійної освіти фахівців лісогосподарського профілю України й Австрії також дав змогу виокремити проблемні аспекти їхньої підготовки в Україні. Це, зокрема, диспропорції у підготовці кадрів лісогосподарського профілю в системі середньої і вищої професійної освіти, внаслідок чого у промисловості склався дефіцит кадрів нижчої і середньої ланки та надлишок фахівців із вищою освітою; недостатня розробленість нормативної бази професійної лісогосподарської освіти, зокрема державних освітніх стандартів для усіх рівнів підготовки, які б визначали структуру і зміст освітніх програм відповідно до європейських стандартів; диспропорції і певне дублювання навчального матеріалу в процесі професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю на різних рівнях системи освіти; недостатнє збалансування різноманітних циклів підготовки, перевантаженість навчальних планів і програм соціально-гуманітарними, загальноосвітніми дисциплінами, дещо нераціональне співвідношення теоретичного і практичного компонентів у процесі розвитку професійної компетентності фахівців лісової галузі; застарілість дидактики професійної лісогосподарської школи, її обмеженість традиційними цілями, змістом та формами організації навчально-виробничого процесу тощо.

У результаті дослідження визначено позитивні ідеї австрійського досвіду лісогосподарської освіти, які є актуальними і перспективними для подолання означених проблем та модернізації професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю у нашій країні, зокрема: 1) розробленість нормативної бази професійної підготовки майбутніх працівників лісового господарства, яка відповідає міжнародним стандартам та містить збалансоване відображення інтересів усіх суб'єктів лісогосподарської освіти; 2) тісна інтеграція усіх ланок системи лісогосподарської освіти, взаємодія і співпраця лісогосподарських шкіл різних типів і рівнів, а також їх взаємозв'язок зі структурами лісопромислового виробництва, що сприяє взаємопроникненню освітнього і виробничого процесів; 3) реструктуризація мережі освітніх установ для підготовки кадрового забезпечення лісового господарства з урахуванням реальних потреб галузі у фахівцях різних ланок; 4) диверсифікація програм

професійної підготовки фахівців лісового господарства на різних рівнях системи лісогосподарської освіти з урахуванням динаміки розвитку лісопромислової сфери та еволюції ринку праці в країні та світі; 5) забезпечення взаємозв'язку і раціонального збалансування різних циклів професійної лісогосподарської освіти (загальноосвітній, загальнопрофесійний, професійно-теоретичний, професійно-практичний тощо); 6) розширення форм і методів організації професійної підготовки майбутніх працівників лісового господарства на основі практико-орієнтованого та особистісно орієнтованого підходів до побудови освітнього процесу тощо.

Проведене науково-педагогічне дослідження дає підстави для таких **висновків**:

1. Здійснений аналіз наукової літератури з проблеми дослідження доводить, що на рубежі XIX – XX століть в Австрії вже склалася ступенева, різнорівнева система лісогосподарської освіти, яка забезпечувала належний рівень підготовки кадрів усіх ланок – від робітників до керівників – і давала змогу забезпечити повне укомплектування структур лісового господарства країни кваліфікованими працівниками. У результаті широкої диференціації кадрового забезпечення лісової галузі країни та процесу професійної підготовки працівників лісогосподарського профілю різних ланок в Австрії було засновано низку нижчих, середніх і вищих лісогосподарських шкіл: перші передбачали здебільшого короткотривалу підготовку, спрямовану на усвідомлення учнями загальної сутності лісу як джерела різноманітних ресурсів та освоєння вмінь і навичок виконання широкого спектру практичних лісогосподарських робіт, другі надавали професійну освіту для адміністративно-управлінської діяльності в галузі лісового господарства, треті забезпечували підготовку висококваліфікованих фахівців та молодого покоління науковців у сфері лісівництва.

Друга половина XX століття в історії становлення і розвитку системи лісогосподарської освіти в Австрії – це період відновлення і неперервного вдосконалення усіх її аспектів, зокрема структури, організації, мети і змісту, форм і методів. Структурно-організаційні перетворення австрійської лісогосподарської освіти в досліджуваний період, як підтверджує проведене дослідження, спрямовані головно на посилення взаємозв'язку усіх ланок системи професійної підготовки кадрового забезпечення галузі лісового господарства, узгодження її структури в рамках європейського освітнього простору, реструктуризацію та оптимізацію мережі навчальних закладів, коригування обсягів і тривалості освітнього процесу у лісогосподарських школах різних рівнів, урізноманітнення програм професійної лісогосподарської освіти на різних рівнях тощо. Своєю чергою, як показало здійснене дослідження, модернізація методично-технологічних основ професійної підготовки кадрових ресурсів лісопромислової галузі в системі освіти Австрії передбачає модуляризацію навчального процесу в усіх закладах лісогосподарської освіти та впровадження гнучких технологій професійної підготовки фахівців лісового господарства шляхом створення інтегрованих та комплексних курсів і занять, урізноманітнення форм навчальної діяльності учнів та студентів відповідно до

новітніх здобутків педагогічної науки, активне впровадження технологій проблемно-пошукового, проектного навчання тощо.

2. Завдяки проведеним реформам загальна стратегічна мета сучасної лісогосподарської освіти в Австрії полягає у задоволенні суспільно-державних потреб у підготовці висококваліфікованих працівників лісового господарства й індивідуальних освітніх запитів у професійній самореалізації. Вона реалізується у системі неперервної освіти, яка відображає єдине, цілісне освітнє середовище, охоплюючи всі рівні підготовки за цим напрямом: *початкову професійну лісогосподарську освіту*, що передбачає реалізацію освітніх програм для професійного становлення кваліфікованих робітничих кадрів лісопромислової галузі й забезпечується системою дуального навчання та нижчою лісогосподарською школою м. Вайдгофен; *середню професійну лісогосподарську освіту*, яка відображає загальнонаукову, загальноосвітню та фахову підготовку фахівців лісового господарства у середній лісогосподарській школі м. Бук-андер-Мур; *вищу лісогосподарську освіту*, що здійснює фундаментальну загальнонаукову та фахову підготовку майбутніх спеціалістів лісогосподарського профілю й науковців в сфері лісознавчих наук, реалізується на базі Віденського університету природних ресурсів і прикладних наук; *післядипломну лісогосподарську освіту*, що забезпечує перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів лісогосподарської галузі, підготовку до державної атестації в спеціальних Центрах професійної підготовки та підвищення кваліфікації у містах Гмунден, Оссіях, Ротгольд, Піхль, через постійно діючі семінари, навчальні курси, стажування тощо.

3. Неперервність лісогосподарської освіти в Австрії забезпечується насамперед наступністю цілей і змісту професійної підготовки кадрів цього профілю на усіх її рівнях. Цільова наступність реалізується через узгодження завдань професійної підготовки майбутніх фахівців сфери лісівництва на рівні початкової, середньої та вищої лісогосподарської освіти, підпорядкування усього навчально-виховного процесу загальній ідеї становлення особистості майбутнього працівника лісової галузі, розвитку широкого світогляду та фахової компетентності. Означені завдання, як з'ясувалося, розв'язуються через зміст навчання, представлений широким спектром гуманітарних, природничо-наукових, математично-технічних, соціально-економічних, загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін, об'єднаних у три цикли (*загальноосвітній* – політологія, релігія, іноземна мова, фізичне виховання та ін., *професійно-орієнтований* – лісознавство, лісова екологія, лісове право, лісова інженерія тощо та *виробничо-спрямований* – основи лісокористування, метрологія та обробка деревини, лісозаготівельна техніка і т.д.), що є наскрізними для усіх рівнів лісогосподарської освіти на основі логічного ускладнення, поглиблення і розширення навчального матеріалу. Ефективність усіх складових змісту неперервної лісогосподарської освіти, своєю чергою, пов'язана з широким використанням сучасних педагогічних технологій, методів і форм організації навчання, спрямованих на принципову зміну навчально-виховних пріоритетів у напрямку становлення особистості учня і студента як активного суб'єкта освіти. Зазначене реалізується через доповнення традиційних методів і форм

організації навчального процесу австрійських лісогосподарських шкіл різних рівнів (лекції, семінарські, практичні, лабораторні заняття), нестандартними організаційними формами і технологіями, серед яких дискусії, диспути, конференції, індивідуальні та групові науково-дослідні роботи, проекти тощо.

4. Аналіз австрійського досвіду професійної підготовки кадрового забезпечення галузі лісового господарства дав змогу розробити рекомендації щодо творчого використання його ідей в оновленні системи лісогосподарської освіти в Україні, зокрема на декількох рівнях, зокрема:

- стратегічному (нормативно-правове врегулювання й унормування професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю в Україні відповідно до міжнародних стандартів і вимог та з урахуванням конструктивного досвіду законодавчого врегулювання лісогосподарської освіти в Австрії);

- теоретичному (розробка та узгодження освітніх стандартів для всіх рівнів професійної лісогосподарської освіти, які мають відповідати сучасним запитам економіки, науки, культури; удосконалення концептуальних засад професійної підготовки кадрів лісового господарства та переорієнтація змісту і цілей лісогосподарської освіти із засвоєння чималих обсягів інформації та набуття професійних знань на цілісний професійний розвиток майбутнього працівника лісопромислової сфери, формування його професійної мобільності; посилення практичних, прикладних аспектів змісту лісогосподарської освіти);

- організаційно-педагогічному (впровадження нових форм здобуття лісогосподарської освіти (дистанційна, дуальна, індивідуальна тощо); посилення кооперативної, проблемної, дослідницької спрямованості навчально-виховного процесу; забезпечення інноваційного характеру лісогосподарської освіти шляхом широкого застосування прогресивних технологій та інтерактивних форм навчально-виховної роботи; орієнтування на діяльнісне освоєння змісту лісогосподарської освіти через інтерактивні форми і методи навчання, проблемні, проектно-дослідницькі методики на основі комплексного інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу).

Проведене дослідження не претендує на вичерпність. Актуальні напрями подальшої розробки окресленої проблеми передбачають вивчення історичного досвіду професійної підготовки кадрового забезпечення лісогосподарської галузі в Україні, розширення географічних рамок та дослідження особливостей організації системи лісогосподарської освіти в інших країнах світу, порівняльний аналіз тенденцій у професійній підготовці працівників лісового комплексу у країнах Європи і визначення загальноєвропейських стратегій реформування системи лісогосподарської освіти.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

Статті у фахових виданнях

1. Подоляк З.Р. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців лісогосподарської галузі у Віденському університеті природних ресурсів і

прикладних наук / Зоряна Подоляк // Педагогіка і психологія професійної освіти : науково-методичний журнал. – Львів, 2014. – № 6. – С. 153 – 166.

2. Подоляк З.Р. Теоретико-методичні аспекти професійної підготовки робітників лісогосподарського профілю в Австрії / Зоряна Подоляк // Порівняльно-педагогічні студії : науково-педагогічний журнал. – 2015. – № 1 (23). – С. 117 – 123.

3. Подоляк З.Р. Модернізація вищої лісогосподарської освіти в Австрії у другій половині ХХ століття / Зоряна Подоляк // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / [за заг. ред. проф. В.І. Сипченка]. – Вип. LXXII. – Слов'янськ : ДДПУ, 2015. – С. 190 – 199.

4. Подоляк З.Р. Зміст та організація атестації фахівців у галузі лісівництва в Австрії / Зоряна Подоляк // Молодь і ринок : наук. пед. журнал. – Дрогобич, 2015. – № 12 (131). – С. 108 – 113.

Статті у зарубіжних виданнях

5. Подоляк З.Р. Професійна підготовка управлінських кадрів для лісівничої галузі в лісогосподарських школах Австрії / Зоряна Подоляк // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2014. – № II. – Issue 35. – P. 78 – 82.

6. Подоляк З.Р. Післядипломна освіта в системі професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю в Австрії / Зоряна Подоляк // Współczesne tendencje w nauce i edukacji : Zbiór raportów naukowych (30.01.2016. – 31.01.2016, Kraków). – Kraków : Diamond trading tour, 2016. – S. 101 – 103.

Тези доповідей у збірниках наукових праць

7. Подоляк З.Р. Склад і структура кадрового забезпечення лісового комплексу Австрії та його професійна підготовка / Зоряна Подоляк // Педагогіка і психологія: Сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 18 – 19 березня 2016). – Миколаїв : ГО “ІОМП”, 2016. – С. 81 – 83.

8. Подоляк З.Р. Актуальний стан і проблеми професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю в Україні / Зоряна Подоляк // Наукова дискусія: теорія, практика, інновації : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 – 26 березня 2016). – К. : ГО “ІОМП”, 2016. – С. 3 – 5.

АНОТАЦІЇ

Подоляк З.Р. Реформування лісогосподарської освіти в Австрії (друга половина ХХ – початок ХХІ століття). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, 2016.

Дисертацію присвячено проблемі аналізу теорії і практики професійної підготовки майбутніх фахівців сфери лісівництва у системі середньої та вищої освіти Австрії протягом другої половини XX – початку XXI століття. У результаті дослідження проаналізовано склад і структуру кадрового забезпечення лісового комплексу Австрії та з'ясовано витoki австрійської системи лісогосподарської освіти; розкрито змістово-цільові й організаційно-методичні основи професійної підготовки майбутніх спеціалістів лісового господарства в системі середньої професійної і вищої освіти Австрії та вивчено австрійський досвід організації післядипломної підготовки і державної атестації фахівців у галузі лісівництва; висвітлено особливості професійної підготовки майбутніх працівників лісового господарства в системі професійно-технічної і вищої освіти України та виявлено перспективи модернізації вітчизняної системи лісогосподарської освіти в контексті австрійського досвіду.

Виконане дослідження сприяє збагаченню вітчизняного історико-педагогічного знання, оскільки до наукового обігу української історії педагогіки введено нові дані і факти, матеріали і документи щодо професійної підготовки фахівців лісогосподарського профілю в Австрії.

Ключові слова: лісогосподарська освіта Австрії, нижча лісогосподарська школа, середня лісогосподарська школа, Віденський університет природних ресурсів і прикладних наук, професійна підготовка фахівців лісогосподарського профілю, мета, зміст, методи і форми організації освітнього процесу.

Подольак З.Р. Реформирование лесохозяйственного образования в Австрии (вторая половина XX – начало XXI века). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко, Дрогобыч, 2016.

Диссертация посвящена проблеме анализа теории и практики профессиональной подготовки будущих специалистов сферы лесоводства в системе среднего и высшего образования Австрии в течение второй половины XX – начала XXI века. В результате исследования проанализирован состав и структура кадрового обеспечения лесного комплекса Австрии и выяснены истоки австрийской системы лесохозяйственного образования; раскрыты содержательно-целевые и организационно-методические основы профессиональной подготовки будущих специалистов лесного хозяйства в системе среднего профессионального и высшего образования Австрии и изучен австрийский опыт организации последипломной подготовки и государственной аттестации специалистов в области лесоводства; освещены особенности профессиональной подготовки будущих работников лесного хозяйства в системе профессионально-технического и высшего образования Украины и выявлены перспективы модернизации отечественной системы лесохозяйственного образования в контексте австрийского опыта.

Проведенное исследование способствует обогащению отечественного историко-педагогического знания, поскольку в научный оборот украинской истории педагогики введены новые данные и факты, материалы и документы по профессиональной подготовке специалистов лесного профиля в Австрии.

Ключевые слова: лесохозяйственное образование Австрии, низшая лесохозяйственная школа, средняя лесохозяйственная школа, Венский университет природных ресурсов и прикладных наук, профессиональная подготовка специалистов лесного профиля, цель, содержание, методы и формы организации образовательного процесса.

Podolyak Z.R. The Reformation of a Forestry Industry Education in Austria (the second half of the XXth – the beginning of the XXIst centuries). – Manuscript.

The Dissertation for Candidate of Pedagogical Sciences Degree, speciality 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, 2016.

The dissertation focuses on the analysis of the theory and practice of a vocational education of future specialists of a forestry industry in the system of a secondary and higher education in Austria during the second half of the XXth – the beginning of the XXIst centuries.

The structure of a forestry industry staff in Austria has been analyzed; the origin of the Austrian system of a forestry education has been elucidated; the content, the aims and organizational, methodological bases of a vocational education of future specialists in the sphere of a forestry industry in the Austrian system of a secondary vocational and higher education have been revealed; the Austrian experience how to organize the advanced studies and the final examination of the forestry industry specialists has been analyzed; the peculiarities of a vocational education of future forestry industry specialists in the system of a vocational and higher education in Ukraine have been highlighted; the perspectives of the modernization of Ukrainian forestry industry education in the context of Austrian experience have been determined.

The research done helps enrich Ukrainian historical pedagogical knowledge as new facts and documents concerning a vocational education of a forestry industry staff in Austria have been added to Ukrainian history of Pedagogy.

Key words: forestry industry education in Austria, lower forestry school, secondary forestry school, Vienna University of Natural Resources and Applied Science, vocational education of specialists in the sphere of forestry industry, aim, content, methods and forms.

Підписано до друку 02.11.2016 р. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.
Вид. арк. 0,9. Зам. № 283. Тираж 100. Друк на ризографі.

Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного
педагогічного університету імені Івана Франка
82100, Дрогобич, вул. І. Франка, 24